

NGUYÊN LÝ CÁNH TAY VƯƠN DÀI (ALP) TRONG GIAO DỊCH

TS. ĐOÀN TRANH
Trưởng Đại học Duy Tân

Hoạt động kinh doanh quốc tế phát triển kể từ cuộc cách mạng công nghiệp đã thúc đẩy phương pháp sản xuất hàng loạt với sản lượng cao hơn, sử dụng nhiều nguyên liệu, lao động, vốn đầu vào nhiều hơn. Qua đó việc mở rộng thị trường qua biên giới các nước đi kèm với ngành giao thông vận tải và logistics nở rộ đã thúc đẩy thương mại toàn cầu. Từ đó đã xuất hiện nhiều công ty đa quốc gia, xuyên quốc gia và toàn cầu là các tổ chức doanh nghiệp trong môi trường kinh doanh quốc tế. Để quản lý việc chuyển giá của các công ty đa quốc gia (MNC), Liên Hiệp Quốc và Tổ chức Các quốc gia Hợp tác và Phát triển (OECD) dựa trên cách thức phân bổ lợi nhuận cho các cơ sở thường trú dựa vào các tiêu chí kế toán được OECD chấp thuận, các nước đồng thuận sử dụng nguyên lý cánh tay vươn dài (ALP¹) để phân bổ lợi nhuận từ các giao dịch của các đơn vị liên quan.

Nguyên lý ALP cung cấp một giải pháp như sau:

Giả sử công ty mẹ tại quốc gia A sản xuất và bán thành phẩm cho một đối tác tại quốc gia B thông qua một công ty con S của nó. Lúc đó, lợi nhuận tính thuế của công ty con S bị tác động bởi 3 yếu tố:

1. Giá mà nó bán lại cho đối tác tại quốc gia B;
2. Giá mà nó nhận từ công ty mẹ tại quốc gia A;
3. Chi phí tăng thêm của nó ngoài giá vốn hàng bán.

Lúc đó sẽ có hai tình huống xảy ra:

1. Nếu mức thuế thu nhập tại Quốc gia A nhỏ hơn mức thuế tại Quốc gia B. Công ty mẹ sẽ xác định giá thể nào để có lợi nhuận cao nhất, còn công ty con có lợi nhuận thấp nhất hoặc bị lỗ.
2. Nếu mức thuế thu nhập tại Quốc gia A lớn hơn mức thuế tại Quốc gia B. Thì công ty mẹ sẽ định giá thể nào để lợi nhuận dồn hết về cánh tay của mình, tức lợi nhuận tập trung tại công ty con S ở Quốc gia B.

Nói cách khác, các doanh nghiệp độc lập khi giao dịch thì giá cả được xác định theo thị trường; còn các doanh nghiệp liên kết giao dịch với nhau thì giá cả được tác động bởi các yếu tố nhằm làm cho doanh nghiệp nộp thuế thu nhập ít nhất. Vì các MNC luôn hành xử giao dịch nội bộ theo cách này, nên ALP xây dựng những nguyên tắc sao cho các giao dịch của các đối tượng chịu thuế phản ánh đúng nghĩa vụ nộp thuế thực của nó bằng cách so sánh các giao dịch liên kết của MNC tương tự như là cánh tay vươn dài giống như các giao dịch độc lập

Hiện nay hệ thống thuế tại các quốc gia rất khác nhau, có những quốc gia mức thuế thu nhập bằng không (0%) hay rất thấp tạo nên những “thiên đường thuế” và là nơi các MNC đặt trụ sở chính nhằm chuyển hết thu nhập về thiên đường thuế để đạt lợi nhuận cao nhất. Đa số các công ty đa quốc gia thường thiết lập **trung tâm chuyển giá** là một công ty con hoạt động độc lập ở nước

¹ Arm's Length Principle

ngoài, thường là tại các thiên đường thuế, sẽ quản lý mọi hoạt động giao dịch có nhiều rủi ro trong hoạt động của công ty mẹ. Trung tâm chuyển giá tạo ra nhiều lợi ích cho công ty nhờ kiểm soát mọi rủi ro của giao dịch có liên quan đến tỷ giá tại một điểm, nhờ đó sẽ tập hợp được các chuyên gia tìm kiếm các kỹ thuật để phòng ngừa rủi ro tối ưu hơn. Tuy nhiên, nó cũng có nhiều tiềm năng trong **tránh thuế** và **chuyển lợi nhuận** bất hợp pháp ra nước ngoài. Đa số cơ quan thuế của các quốc gia đều kiểm soát các hoạt động chuyển giá này của các MNC nhằm tránh việc **trốn thuế** và tránh việc **đánh thuế hai lần** giữa các quốc gia.